

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Факультет обліку, фінансів та підприємницької діяльності

Присвячується
130-річчю НУХТ

Всеукраїнська
науково-практична
конференція

**«Актуальні проблеми
економічного та соціального
розвитку підприємств
харчової промисловості»**

24 — 25 квітня 2014 рік

КИЇВ НУХТ 2014

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УКРАЇНІ: ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ПОГЛЯД

С.Д. Бойко, ст. викладач

Національний університет харчових технологій

Україна позиціонує себе як країна із соціально-орієнтованою економікою, невід'ємним атрибутом якої є чесна конкуренція між ринковими суб'єктами за найвигідніші умови виробництва, продажу, купівлі й споживання товарів. Актуальний стан розвитку конкуренції є показ-

ником рівня наближення держави до згаданого вище статусу. Відсутність достатньої нормативної бази щодо врегулювання згаданих відносин виступає однією з найактуальніших проблем економіко-правової дійсності України.

Актуальність теми зумовлена недостатністю економіко-правових механізмів боротьби з проявами недобросовісної конкуренції, що дає привід використання практики дії таких механізмів у провідних європейських країнах.

Поняття недобросовісної конкуренції включає широке коло діянь суб'єктів господарювання з дискредитації конкурентів. До них відносяться: економічне та промислове шпигунство; поширення помилкових чи неточних даних про конкурента; незаконне використання товарного знаку, фірмового найменування чи маркування — підробка продукції; підкуп і шантаж; введення в оману споживачів щодо характеру, способу та місця виготовлення товару і його якості (зокрема, через рекламу); махінації з діловою звітністю та валютні махінації; некоректне порівняння товарів; самовільне використання чи розголошення конфіденційної науково-технічної, виробничої та іншої інформації; приховування дефектів; демпінг, установлення дискримінаційних цін чи контролю за діяльністю конкурента з метою припинення діяльності; таємна змова на торгах; створення таємних картелів; корупція тощо. Зважаючи на це, коло непрапорних дій, що спричиняє монополізацію ринку є доволі широким.

Антимонопольний комітет України стоїть на чолі системи антимонопольних органів, що складається з постійно діючих і тимчасових адміністративних колегій та адміністративних колегій територіальних відділень. Через молодий вік нашої держави, антимонопольне законодавство є новим і перебуває на стадії розвитку; існує досить багато прогалин та колізій у нормативно-правових актах, які регулюють дану сферу відносин.

У Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» відсутні визначення термінів, які вживаються для цілей цього Закону. Натомість, вказується, що такі терміни визначені в Законі України «Про захист економічної конкуренції». Навіть сам термін «недобросовісна конкуренція» висвітлюється досить неоднозначно. Згідно ст. 1 відповідного закону недобросовісною конкуренцією є будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності. Законодавець вживає слово «дії», під якими розуміється активна поведінка. Але шкода може завдаватися також і бездіяльністю. Наприклад, нехтування звичаями ринку можна віднести до пасивної поведінки (бездіяльності), що спричиняє порушення у сфері ринкових відносин.

Головним питанням проблематики недобросовісної конкуренції виступає питання шляхів та методів боротьби з нею. В антимонопольному законодавстві поки відсутня чітка процедура визначення остаточного розміру штрафу для застосування до порушника. Так, ст. 52 ЗУ «Про захист економічної конкуренції» та ст. 21 ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» визначають граничні розміри штрафів, що накладаються Антимонопольним комітетом України, проте питання від

чого залежатиме розмір та мінімальна межа накладеного штрафу, які чинники впливатимуть на визначення штрафу та яка методика та правила визначення остаточного розміру штрафу залишаються законодавчо не врегульованими.

Значно посприяти розв'язанню цих правових прогалин могло б звернення до європейського досвіду застосування правил визначення розмірів штрафів, якими користується Єврокомісія, що зарекомендували себе як дієвий, чіткий механізм у боротьбі з порушниками умов ринкової конкуренції.

Для визначення остаточної суми штрафу Комісія застосовує двоступеневу систему:

- 1) визначає базовий розмір штрафу;
- 2) збільшує або зменшує цю суму, враховуючи всі пом'якшуючі чи обтяжуючі обставини справи.

Базовий розмір штрафу буде визначений у співвідношенні з пропорцією вартості продажів виробленого товару або послуг у зв'язку із порушенням за повний звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф, залежно від ступеня тяжкості порушення, помноженої на кількість років, протягом яких тривало порушення. Відповідно до загального правила, пропорція вартості продажів, які беруться до уваги для визначення базової ставки, зазвичай встановлюється на рівні до 30 % вартості продажів. Розмір цього процентного співвідношення залежить від таких факторів, як характер, географічні межі порушення, ринкові частки усіх задіяних підприємств тощо. Визначивши базову суму штрафу, Комісія вираховує остаточний розмір штрафу з урахуванням всіх пом'якшуючих (припинення порушення одразу після втручання Комісії; вчинення порушення не умисно — в результаті недбалості чи необережності; обмежена участь компанії у порушенні; співпраця з Комісією поза рамками програми пом'якшення відповідальності за відсутності прямого обов'язку співпрацювати) чи обтяжуючих (повторність порушення (рецидивізм); відмова від співпраці з Комісією в рамках розслідування або/та створення перешкод при проведенні розслідування; активна роль (підбурювача), яку суб'єкт відігравав в порушенні) обставин.

Як видно, система застосування санкцій до порушників антимонопольного принципу функціонування ринку в межах Європейського Союзу є досить чіткою і раціональною. 19.09.2012 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію Загальнодержавної програми розвитку на 2013 – 2023 роки. В ній йдеться про пріоритетність розробки заходів щодо наближення національного законодавства про захист економічної конкуренції до законодавства ЄС, удосконалення державної політики у цій сфері, зокрема в частині подальшої гармонізації вітчизняного антимонопольного законодавства з європейським.

Не дивлячись на те, який вектор інтеграційного розвитку на сучасному етапі обере для себе Україна, використання досвіду провідних держав у боротьбі з проявами монополізації ринку, безумовно, є необхідним елементом становлення національної економіки нашої країни. Встановлення цивілізованих правил ведення конкурентної боротьби між суб'єктами господарювання сприятиме підвищенню якості конку-

рентних відносин, що у поєднанні з підтримкою національних підприємств, створенням належних умов розвитку малого та середнього бізнесу допоможуть Україні утвердитись в очах світового співтовариства як прогресивній країні, яка не лише декларує високі моральні, правові та економічні ідеали, але і втілює їх у життя.